

A4.1_202309 Studii de caz privind dezvoltarea de abilități emoționale, consilierea socială/ vocațională a preșcolarilor/ elevilor din grupul țintă, pe categorii de vârstă și nevoi de servicii psiho-sociale, în vederea acordării de suport emoțional/ psihologic pe durata implementării proiectului și pe perioada sa de sustenabilitate

STUDIU DE CAZ

ACTIVITĂȚILE DE DEZVOLTARE PERSONALĂ

Prezentul studiu de caz s-a axat pe observarea și descrierea unor concepte ce tin de dezvoltare personală, precum și studiul realizării de activități și experiențe care au scopul final de a îmbunătăți starea de conștientizare, dezvoltare a talentelor și abilităților personale, îmbunătățirea calității vieții și contribuirea la realizarea aspirațiilor și viselor personale ale fiecărui elev.

Cunoscut și sub denumirea de "self help" sau "evoluție personală", conceptul de dezvoltare personală include și activități formale sau informale pentru a dezvolta în alții roluri precum cel de profesor, ghid, consilier, manager, coach sau mentor.

Dezvoltarea personală” – așa cum îi spune și numele – se referă la o evoluție, la o îmbunătățire personală. Este ceva ce majoritatea dintre noi facem în fiecare zi, fără să ne dăm seama: ne dezvoltăm pe noi înșine.

Am observant că uneori putem defini dezvoltarea personală ca auto-dezvoltare, observând că aceasta se referă la studiul și practica de a-ți îmbunătăți propria viață, mai ales cariera, educația, relațiile, sănătatea, productivitatea și spiritualitatea, prin efortul tău propriu. Este vorba despre strădania permanentă a fiecărui om de a deveni mai bun, de a se autodepăși, de a se perfecționa din ce în ce mai mult.

S-a constatat că dezvoltarea personală a elevului este un proces continuu de auto-îmbunătățire, care durează toată viața (adică ar fi bine să dureze toată viața).

Dezvoltarea personală este procesul personal și continuu, prin care ne schimbăm în mai bine pe noi înșine, cu fiecare zi, pe parcursul evoluției studiilor, de la ciclul primar, gimnazial, liceal.

Nu ne-am născut perfecți și nici învățați, putem însă să depunem un efort pentru a dobândi autocunoaștere, abilități și comportamente noi, pentru ca viața noastră personală și profesională să fie mai împlinită. Bineînțeles că fiecare dintre noi ar trebui să știe cel mai bine ce își dorește de la viață și ce are nevoie pentru ași îndeplini dorințele.

Întrucât scopul final al auto-dezvoltării îl reprezintă **obținerea succesului**, dezvoltarea personală a devenit oarecum sinonimă cu “știința succesului”.

Pentru fiecare elev și nu numai, domeniile cele mai importante ale acestei științe sunt: managementul timpului, stabilirea obiectivelor, identificarea valorilor și a convingerilor, schimbarea obiceiurilor, motivarea, îmbunătățirea cunoașterii de sine, dezvoltarea talentelor, îmbunătățirea sănătății.

În toate unitățile de învățământ, încă din clasele primare, datorită importanței covârșitoare pe care acest domeniu, în obținerea succesului și a fericirii, dezvoltarea personală nu trebuie să rămână doar o știință, ci ar trebui să fie studiată.

Am observat și am studiat o serie de aspecte ale dezvoltării personale, după cum urmează.

Dezvoltarea personală a elevului este un proces care are la bază următoarele elemente:

- asumarea responsabilității pentru propriul proces de învățare și dezvoltare,
- auto-evaluare periodică (pentru a verifica eficiența procesului de învățare),
- reflecție (auto-analiză) - luare de atitudine/măsuri (implementarea unor schimbări care să ducă spre „mai bine”).

Ca elev, la ce îți folosește dezvoltarea personală?

- te ajută să îți dezvolți competențe(le), devenind și/sau rămânând astfel bine cotate în mediul tău școlar, iar pe viitor, profesional,
- te ajută să determini direcții viitoare de carieră,
- te ajută să ai o viață mai „liniștită” (cunoscându-te cât mai bine, ajungi să te consideri OK pe tine, dar și pe ceilalți).

Cunoașterea și acceptarea de sine sunt variabile fundamentale în funcționarea și adaptarea optimă la mediu social, în menținerea sănătății mentale și emoționale.

Am probat și de această dată că **familia și școala** sunt instituțiile cheie care creează cadrul în care copiii și adolescenții se pot dezvolta armonios în funcție de interesele și aptitudinile proprii.

Familia și școala devin astfel locul predilect unde elevul începe:

- să se descopere pe sine,
- să își contureze o imagine despre propria persoană,
- să își dezvolte încrederea în sine.

Un copil sau adolescent are nevoie să simtă că nu este necesar ca el să fie premiant sau olimpic pentru a fi iubit, acceptat și respectat.

Afecțiunea, aprecierea, respectul nu trebuie condiționate de performanțe școlare sau de altă natură (ex. sportive).

Atât timp cât școala se va raporta apreciativ doar la elevii performanți, pentru majoritatea elevilor ea rămâne o instituție care "amenință" imaginea de sine și starea de bine.

Se observă din nou că respectul, aprecierea, recompensa sunt stimuli ce încurajează dezvoltarea personală, previn și remediază atitudini și comportamente deficitare sau problematice.

Am analizat și constatat că, conform psihologiei umaniste dezvoltată de Carl Rogers și Abraham Maslow, fiecare persoană este valoroasă în sine. Prin natura sa umană, omul, implicit elevul are capacitatea de a se dezvolta și de a-și alege propriul destin, de a-și valida calitățile și caracteristicile pozitive în măsura în care mediul, în cazul nostru, mediul școlar creează condițiile de actualizare a sinelui.

Acceptarea necondiționată (indiferent de performanțe) și gândirea pozitivă (convingerea că fiecare elev are ceva bun) sunt atitudini care favorizează dezvoltarea școlară și mai apoi profesională.

Aceste atitudini fundamentale, alături de empatie, respect, căldură, autenticitate și congruență sunt condiții esențiale nu numai pentru un bun psiholog sau profesor-consilier.

În cele ce urmează, prin studiu comparativ, vom schița și propune câteva competențe și caracteristici ale profesorului consilier pentru a avea capacitatea de a îndruma și susține un elev, pe linie de dezvoltare personală.

PLAN DE DEZVOLTARE PERSONALĂ AL UNUI ELEV sub îndrumarea profesorului consilier

Profesorul reprezintă autoritatea publică, ca reprezentant al statului, transmițător de cunoștințe și educator, evaluator al elevilor, partenerul părinților în sarcina educativă, membru al colectivului școlii, coleg. Profesia de educator este - fără îndoială - încărcată de tensiune.

Observăm că, pentru a putea răspunde atâtor cerințe, el trebuie să aibă cunoștința misiunii sale, are obligația de a observa și evalua, disponibilitatea de a primi sugestii, aptitudinea de a organiza și regiza procesul de instruire.

Un învățământ de tip formativ, deschis și în concordanță cu idealul European de cultură și de civilizație, presupune un management performant la nivelul unităților școlare și a clasei de elevi.

De asemenea, am observat că a fi mentor în domeniul învățământului înseamnă a avea aptitudini reale în organizarea și conducerea activităților specifice. În școală, formarea personalității unui manager se face într-un timp destul de îndelungat. De altfel, experiența dascălului ca bun organizator al clasei, de mediator al conflictelor, de relaționare corectă cu elevii, cu părinții și colegii de cancelarie se acumulează ca o achiziție valoroasă și se regăsește ulterior în deciziile pe care acesta le va lua în calitate de consilier al elevului.

Într-o lume în continuă schimbare, dar și în continuă competiție, evoluția societății către performanță ne învață că mentorul trebuie să aibă în vedere un obiectiv important: îmbunătățirea continuă a performanțelor și a încrederii în sine.

Un bun manager nu trebuie să măsoare eșecurile, ci să încurajeze acumulările pozitive, atât ale lui, cât și ale elevilor. El trebuie să rezoneze cu aspirațiile celor din jurul său. Managerul preocupat de dezvoltarea carierei sale și a elevilor pe care îi consiliază învață în permanență de la cei din jur, de la cursuri sau din schimburi de experiență. Parcursul de instruire al cadrului didactic trebuie să fie în concordanță cu oportunitățile oferite și trebuie să aibă ca efect modelarea personalității și formarea competențelor manageriale. Se aplică și în acest caz ceea ce spunea Aristotel: „Rădăcinile învățaturii sunt amare, dar roadele ei sunt dulci“.

Populația școlară din unitățile de învățământ este formată într-o oarecare măsură și din elevi dotați, talentați, într-un cuvânt spus elevi capabili de performanțe superioare. De aceea am luat în discuție mai mult lucrul cu elevii dotați, care au caracteristici specifice și au nevoie de un anumit tip de consiliere în dezvoltarea personală. De ce? Pentru că am constatat că ei asimilează într-un ritm mult mai rapid decât elevii obișnuiți, memorează, înțeleg și învață fără prea mult efort. Ei au nevoi speciale, la fel ca și cei care învață mult mai lent.

S-a observat că programele de formare inițială a cadrelor didactice acordă puțină atenție particularităților psihopedagogice ale copiilor dotați. Sistemul educațional e format de o filozofie mai mult egalitaristă care poate frâna interesul formării individuale. Profesorii fără o pregătire specială în formarea elevilor care doresc o dezvoltare personală intensă se arată uneori dezinteresați și chiar ostili față de acest gen de elevi. În schimb, profesorii care au fost instruiți pentru această problematică și au experiență cu elevii capabili tind a fi entuziași și se arată interesați în a lucra cu ei.

Am considerat că e necesar să se cunoască problematica copilului capabil de performanțe superioare și considerații privitoare la:

- caracteristicile copiilor dotați;
- identificarea lor;
- cunoașterea necesităților educaționale, cognitive, emoționale și sociale ale acestora;
- familiarizarea cu intervențiile educaționale în cazul unui colectiv de elevi cu un ritm de învățare rapidă și care prezintă abilități înalte în diferite domenii de studiu;
- interacțiunea socială – familie;
- cunoașterea tehnicilor și a instrumentelor de evaluare a elevilor dotați;
- cunoașterea și evaluarea diferitelor variabile care pot afecta dezvoltarea elevului dotat.

Am dat răspunsul la o întrebare scurtă, dar concretă:

„Cum ar trebui să se comporte profesorul în sala de clasă față de un copil capabil de performanțe superioare?”

Primul lucru pe care trebuie să-l semnaleze un profesor este să observe particularitățile de învățare, capacitatea de gândire, vocabularul elevilor săi. Este necesar să poată identifica un copil dotat și caracteristicile sale.

De asemenea, trebuie să știe să utilizeze metode didactice adaptate particularităților de învățare ale copilului și tot ce implică procesul instructiv-educativ.

Un al treilea lucru este să ajute elevul să realizeze un plan de dezvoltare intensivă.

Una din provocările cele mai importante cu care se confruntă astăzi cadrul didactic o constituie adaptarea curriculumului conform particularităților educaționale ale elevilor.

Un curriculum școlar diferențiat pentru copiii capabili de performanțe superioare prezintă următoarele caracteristici:

- să fie conceput în mod realist: vizând structura tematică, dar și interesele, motivațiile elevilor care-l urmează;
- să fie deschis și flexibil, să permită introducerea situațiilor specifice de învățare;
- să fie motivant, să coincidă cu preocupările și experiențele persoanelor interesate din colectivul de elevi;
- să fie interdisciplinar și integrat, principiul didactic fundamental favorizând tehnici didactice de lucru precum investigația și achiziționarea cunoștințelor;
- să fie globalizat, strategia educațională să fie concepută în funcție de centrele de interes tematic din domeniul de studiu specifice, cele mai atractive pentru elevi;

Profesorul nu este în mod obligatoriu unica sursă de achiziționare a cunoștințelor.

El trebuie să-l învețe pe elev să-și orienteze activitatea de învățare prin: conceperea de modalități de căutare a informațiilor, formularea unor întrebări interesante și motivante, implicarea gândirii creative și aflarea unor noi soluții, promovarea studiului independent. Profesorul trebuie să orienteze copiii cu aptitudini superioare către situații de învățare cu un mare potențial de cunoaștere.

De asemenea e important ca educatorul să îndrume elevul capabil spre un grup similar de copii, deoarece acesta exercită o influență semnificativă în cadrul procesului de educație a copilului dotat.

În urma procesului de analiză a datelor privind natura valorică a comportamentelor elevilor dotați, se cuvine să amintim de existența unei subculturi sociale distincte din punct de vedere valoric, adolescenței, ale căror valori pot să afecteze în mare măsură randamentul lor școlar.

Relațiile sociale între tineri sunt organizate în jurul unui cod de valori și norme de comportament care diferă de cel al adolescenților.

Una dintre consecințele acestui cod este generarea de presiuni împotriva „succesului academic exagerat”. Unii elevi conștiincioși sau care nu sunt împotriva studiului academic pot fi descurajați de frica de a-și pierde „prestigiul” în fața colegi

Copilul dotat încearcă să-și câștige un statut social transformându-se într-un atlet bun sau într-o persoană populară.

De aceea, mulți copiii capabili reușesc să se evidențieze prin cultivarea aptitudinilor lor fizice sau prin „inteligență umoristică” de care dau dovadă. Alții încearcă să își câștige statutul prin neconformism și nesupunere, fiind astfel acceptați în anumite cercuri.

Dar mai există alții care nu se exprimă deloc și se izolează.

Adesea, atât părinții cât și profesorii acționează greșit, făcând presiuni asupra copilului. În multe ocazii se creează false așteptări în ceea ce-i privește pe elevii dotați, cerându-li-se ca, în orice moment al activităților lor școlare, ei să se manifeste excelent. Trebuie ca profesorul să dea dovadă de tact pedagogic și să fie sprijinul de care adolescentul are nevoie.

Dezaprobară din partea profesorilor ar elimina orice cale spre succes. Succesul unei strategii educaționale depinde în mare măsură de profesorii implicați.

Se observă și se probează și în cazul nostrum că particularitățile educaționale pe care le prezintă copilul capabil nu cer în mod special o persoană care să poată răspunde la toate nelămuririle lor, ci un profesor care să le ghideze activitatea de învățare și planul de dezvoltare personală.

Profesorul nu trebuie să fie specializat în multiple domenii de cunoaștere, ci trebuie să aibă abilități în a îndruma acești copii și în a le asigura necesarul de cunoștințe specifice domeniului de studiu în care s-a specializat, să prezinte un grad ridicat de maturitate socio-emoțională și să manifeste interes față de necesitățile educaționale ale copiilor dotați.

Încercarea de a prezenta un profil al profesorului „ideal” este o problemă dificilă care presupune o analiză științifică minuțioasă și constituirea unui portret-robot al cadrului didactic care lucrează cu copiii care au nevoie de un plan de dezvoltare personală intensivă.